

Pilk vanasse kaevu

Möödunud aastal ilmus Peterburis Boris Bernstein mälestusteraamat „Vana kaev”. Nüüd jõuab see sisukas, mitmekihiline ja tõeliselt vaimukas teos ka eesti lugejani. Sündinud 1924. aastal Odessas, oli Boris Bernstein 1951. aastast seotud eesti kunsti ja kunstiharidusega. Ta oli Tallinna kunstikõrgkooli õppejõud, erudeeritud ja kõitev lektor. 1995. aastast elab Boris Bernstein USA-s Californias. vt lk 8

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT

Nr 6 (41)

27. august 2009

arvamus

Raamatupäev Kanepis

18. juulil toimus Kanepi Raamatuküla teine raamatupäev. Mõte luua Kanepi raamatuküla tekkis napilt kaks aastat tagasi. Ametlikult registreeriti Kanepi Raamatuküla 2008 aasta alguses. Juba oma esimesel tegutsemis-aastal viidi läbi esimene raamatupäev ja nagu toona lubatud, toimus see ka sel aastal.

Päeva esimese poole täitsid raamatute esitlused – Milvi Hirvlaan tutvustas oma vastvalminud Kanepi ajalugu käsitlevat raamatut „Minu Kanepi”. Aapo Ilves tutvustas oma uut luulukogu „Tulen öösel sulle koju” ja Tiina Ilves jutustust „Viis viimatist”. Olavi Ruitlane tuli Kanepisse oma uue raamatuga „Naine” ja Antiigaiadas sai vaadata Vaidu Vidili värsket dokumentaalfilmi „Kanepi vägi”.

Raamatupäeva külaliste nimistu oli mitmekülgne. Eriti noorte hulgas populaarsust koguvat koomiksi-teemat tutvustas Alar Pikkorainen, räpp-lüürika võimalustest ja eripäras rääkis Martti Poom alias s'Poom. Põhja-Eestist külalisena kutsutud Andrus Kivirähuga arendas dialoogi Võrumaa kirjanik Jan Rahman, oma setuteemaliste lugude ja lauludega esines Lauri Sommer, Enn Vaino paljastas oma kirjanikutee tagamaid. Kohal oli nii kirjastusi kui ka kirjanikke mahukate müügiletteidega.

Omaette sündmuseks on kujunenud Kanepi Raamatuküla kirjanikusuhina „Kanepine hame” väljaandmine. Auhinna statuudi järgi antakse see kümme aastat tagasi ilmunud teosele, mis on ajaproovile vastu pannud ja omab lugejaid jätkuvalt. Võiduteos valitakse punktiskaalal alusel, kus määravaks saab teose seotus Võrumaa ja võru keelega. Selleaastane preemia (kanepisest kangast ja sellele tikitud raamatuküla logoga hame) läks Madis Kõivule 1999. aastal ilmunud raamatu „Kähri kerko man Pekril. Studia Memoriae II” eest. Teist aastat anti välja ka Toomas Kalve eripreemia, samuti kümne aasta tagusele teosele, kus on kirjeldatud külajoodikute elu. See auhind läks külalisena kohal olnud Andrus Kivirähule raamatu „Pagari piparkook” olnud novelli „Naisevõtt” eest.

Õdusas kirjanduslikus õhkkonnas päev ei saa küll kiidelda suure külastajate arvuga, huvilistele pakkus see aga hulgalt kirjanikusuhiku rõõmu.

EPP MARGNA
Raamatuküla algatusgrupi liige

Sügisele vastu

MARE MÜRSEPP
Tallinna Ülikooli lastekirjanduse dotsent

Pihlaka puna teeb mu meele teatud erilisel viisil rõõmsaks. Ehki ki naudin suve võimalusi, ootan ärevusega septembri algust. Minu esmane elukutse on algklasside õpetaja, ülikoolis lastekirjanduse õpetamine ja muu kirjandusega seotu on tulnud hiljem. Kõige toredamad on olnud need sügised, kus olen jällegi saanud minna kooliteed alustavate laste juurde.

Väga sageli öeldakse, et õpetaja lähed kooli andma – tundi andma, ainet andma, ülesandeid andma. Minu meelest on kool tore koht, sest õpetajana võib sealt ka saada väga palju. Saab osa sellest elevusest, millega lapsed maailma tundma õpivad.

Lapsi on lihtne vaimustuma panna

Tuleb esimese klassi poisike, lappab kotist välja suure paberilehe; sinna on ta guaššvärviga maalinud kured lennuk ja mõne kõrgema puu, mis võib silma alla jääda, kui sa kurgesid vaatad. Ta on selle kodu vabast tahtest teinud, kokku voltinud, et kotti saaks panna ja toob selle mulle. Ta on soovinud väljendada seda, kuidas ta näeb maailma ja ühtlasi on ta tahtnud seda elamust jagada. Niimetatu on üks väga piltlik juhtum, kuna pildiga seotudki; neid viise aga, kuidas laste loomerõõmust ja avastamisõhinast osa saada, on mitmeid. Palju kirjastavat kogeb hea õpetaja lastega koos raamatuid lugedes, nende üle arutades, loetu muljeid lavastusmängude ja laste eneste kirjatöödes peegeldumas nähes.

Lapsi on lihtne panna vaimustuma ja huvi tundma. Samas osutavad lapse vastuvõtlikkus ja paindlikkus ohule. Lapsed sõltuvad niivõrd palju täiskasvanutest, kes neile ilmaelu vahendavad. Kesisevõitu raamatu võib neile küllalt oma seks teha, kui selle ümber tibake mängida, ja samas ei tarvitse lastele üldse silme alla sattuda sügavamõttelisem raamat, kui täiskasvanu seda vajalikuks ei pea, pihku ei võta ja klassi ei too.

Lugemise suunamise kohta on öelda head ja halba

Eesti õpetajad on välja mõelnud ja teoks teinud mitu toredat lugemise juhtimise võimalust, nagu Euroopa lugemisiühingute kogunemisel autasustatud projektid „Lugeda on mõnus” ja „Lugemispesa”. „Lugeda on mõnus” koondab õpetajaid ja teismelisi koolilapsi, kes kokku moodustavad koolidevahelise kirjandusringi. Mõtteid vahetatakse nii internetifoorumis kui ka

Soovime kõigile kooliteed alustavatele ja jätkavatele õpilastele sama üllatuserohket ja värvikirevat algavat kooliaastat kui seda on Koolibri kirjastuselt äsja ilmunud Riina Lambi raamat „Sügise sünnipäev. Teistmoodi retsepte igale eale.” FOTO MARE KÕRTSINI

reaalsetel kohtumistel. „Lugemispesa” tegevuse käigus on koolitatud sadade kaupa õpetajaid, kes tahavad oma koolis või lasteaias lugemist lastele mõnusa ja lähedaseks teha. Õpetajate täienduskursustel on alati ka lastekirjanduse loenguid.

Ometi juhtub sellist asja, nagu äsja raamatupoes nägin. Tüdruk ja kaks suuremat pereliiget – kõik otsisid palehigis riuleist lapsele antud lugemiskohustuse teoseid, nagu praegu üliviljaka poetessi kogu, mis on ilmunud 1978. aastal ja Arnoldi „Walt Disney elu”, ilmunud 1973. aastal. Need teosed olid algklasside programmis nimetatud 1980. aastate algul... Vahepeal on viljakas poetess kirjutanud kahe käega hulga uusi toredaid raamatuid, sh on ilmunud varasem luule valikogudes, ja on

tekkinud mitu sarja laste aimekirjandust... Kes kaitseks last mannetu suunamise eest? Kuitahes arukal lapsevanemal on raske õpetaja pandud kohustusega rinnutsi minna. Ja võib-olla on ta muus osas väga tubli õpetaja.

Probleemi teiselt poolt vaadates – praegu ilmuvas lasteraamatutulvas on raske orienteeruda. Kirjastuste reklaam pakub igat asja kui väga head, aga mille järgi lapsevanem või õpetaja valida saab? Lastekaitsele on üritanud Hea raamatu märgiga. Raamatupoes tekib uppumise tunne, liiatigi pole see paraku kõige puhtam aine, mis seal oma rohkusega ähvardab.

Mida veel teha, et lastega koos tõesti eredaid lugemismuljeid saada? Lapsed on selleks minu meelest alati valmis.

uudised

Lugemismängude kolmas osa

Lähenev september tähendab paljudele lastele esmakordset koolivõi lasteaeda minekut. Lugemine on võti, mis aitab jõuda uute teadmiste ja imeliste lugude maailma. Kirjastus Koolibri andis välja lugemismängude kogumiku, mille abil saab lugemiskust omandada ja arendada. Käesolev kogumik on kolmas omalaadsete lugemismängude sarjas, mis sai alguse Eesti Lugemisiühingu konkursist. Kaht esimest kogumikku on saatnud erakordne edu ja sellest on saanud paljude laste lemmik. Pildid on joonistanud Madis Ots.

Merca esimene lasteraamat „Mullivesi”

Tuntud näitleja ja luuletaja Merle Jääger, kirjanikunimega Merca, avaldas oma esimese lasteraamatu. Lasteluulekogu „Mullivesi” on täis lõbusaid ja vaimukaid värsikukerpale. Lugeja saab näiteks teada, kes on ribud, kus krabistavad kribud-krabud, kuidas kõlab mulliveelaul ning palju muudki üllatavat. Luulekogule on sisukohased vahvad pildid joonistanud Piret Mildeberg. Sarjas „Lapse oma raamatukogu” ilmunud luule-raamatu „Mullivesi” andis välja TEA Kirjastus.

Tänapäeva lastejutuvõistluse tööd laekunud

Kirjastuse Tänapäev, Eesti Lastekirjanduse Keskus ja ajakirj Tähede kuulutasid selle aasta alguses välja algupärase lastejutuvõistluse. Tähtajaks, augusti alguseks laekus konkursile 26 tööd, millest võistlustingimuste vastasid 20. Millised neist pälvivad preemia ja millised avaldatakse, selgitab välja õige pea tööle asuv žürii. Tulemused avaldatakse hiljemalt 2009. aasta lõpuks. Käimas on aga veel noorsooromaani ja algupärase romaani võistlused tähtaegadega vastavalt 1. septembrile ja 1. detsembrile 2009.

RAAMAT

Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2009

Eesti Kirjastuste Liit

Entsüklopeedia uudised

TEA e-Entsüklopeedias on praeguseks, mil on ilmunud TEA Entsüklopeedia 3. köide, lisaks kõigele trükkis avaldatule ka ligi 300 ainult e-versiooni tarvis kirjutatud artiklit. Lisaks leiab kasutaja seal täiendavat teksti ligi 600 artiklile, tuhatkond lisailustratsiooni ning hulganisti videomaterjali ja slaidiprogramme. Praegu on e-Entsüklopeedias artiklid a–Beekman ning Belaud, Belgiat ja Belizet käsitlevad artiklid.

Uudne moodul e-Entsüklopeedias on interaktiivsed panoraamfotod, kus kasutaja on otseku kujutatava objekti kõrval või keskel ning saab ise vaatepunkti valida ja seda huvi korral suurendada. Taoliste panoraamfotodega võib tutvuda näiteks Apollo programmi või Ahja jõe artiklites. Augusti lõpupoole

lisanduvad ka Eesti suuremate valla-keskuste ja mõisate panoraamfotod.

Teise uudse moodulina on koostöös Kuku raadioga kavas lisada illustreerivad audioliigud tähtsamatele Eesti isikuartiklile. Esimesed artiklid täiendatakse selliste hääleandistega samuti augusti lõpus.

Ilmunud

Suur käsitööraamat laste autorite kollektiiv
228 lk
köva köide

Lapsed meisterdavad suurima rõõmuga – nii ükski kui ka isa-ema või õpetaja juhendamisel.

„Suur käsitööraamat lastele“ pakub selleks huvitavaid ja praktilisi ideid, mis on illustreeritud ilusate fotode ja joonistega. Raamat on liigendatud aasta-aegade kaupa. Nii saab teha munade-pühadeks vahvaid munaaluseid ja korve; jõuluks huvitavaid küünlaaluseid ja kaarte; sügisel toredaid kastaniloomakesi; suvel ilusaid pärliteid ehteid ja pehmeid mänguloomi. Tõeliselt tore raamat koos meisterdamiseks.

Läbivaks jooneks on loetud raamatute illustreerimine (nt kaane kujundamine) ja lugemispäevikus juba olemasolevate piltide värvimine, mis lisab kompaktselt õppematerjalile kindlasti väärtust.

Mullivesi

Merca

40 lk

köva köide

Ribud tegid riburaja, siis kui läksid riburada.

Haned läksid hanereas, vesi seljas, suled peas. Kes või mis on ribud? Sa ei tea? Aga tahaksid teada?

Selles vaimukas ja lustlikku meeolu loovas luuleraamatus leidub värse, mille puhul võib mõelda nii- ja naapidi. Luuletaja on selleks niidiotsad nähtavale jätnud, et lugejas erinevaid kujutluspilte luua. Merca esimesele lasteraamatule on sisukohased vahvad pildid joonistanud Piret Mildeberg.

Jõhvi Joosepi koolijutud

Toivo ja Tõnis

Tootsen

120 lk

köva köide

Jutukogumik sisaldab lõbusaid lugusid koolipoiste elust. Toimeka peategelase Jõhvi Joosepi ja tema sõprade päevad on sündmusrikkad ja tegevusrikkad, sest nii kooli- kui ka koolivälise elu pakub palju võimalusi igasugusteks ettevõtmisteks. Näiteks tekib poistel mõte oma Eurovisioon korraldada, humanitaarabiga tegelema hakata ning mesitarudele sanitaarremonti teha. Kõik need sündmused on edasi antud laheda huumoriga. Lustakad pildid on juturaamatule joonistanud Raivo Järvi.

Lugemispäevik
Sigrid Mallene,
Ann Aruvee
136 lk
pehme köide

Kirjastuselt Ilo ilmub juulikuus omapärane ja uudne raamat, mis on kasulik nii õpilasele, õpetajale kui ka lapsevanemale. Lugemispäevik on mõeldud 1.–4. klassi õpilastele tööks klassivälise kirjanduse ja lapse omal valikul loetud raamatutega. Lugemispäevikus on 30 töölehte 1.–4. klassis enim loetavate raamatute kohta, universaalsed töölehed muinasjuttude ja luuletustega töötamiseks ning lisalehed lapse enda valitud raamatute kirjeldamiseks. Töölehtede ülesehitus on lihtne, aga huvitav ja inspireeriv. Ülesanded on mitmekülgsed: faktilistest küsimustest erimeelsete ristsõnadeni, fantaasiaülesannetest arutelu ja põhjendust nõudvate küsimusteni. Töölehti täites saab selgeks, millest üks raamat õigupoolest koosneb ja kes selle on teinud. Tuuakse välja kirjanik ja tema teised teosed, illustraator, raamatu tegelased, tegevuspaik ning -aeg.

Kas TEAte?

Mitu korda tegi rahvusvaheline kosmose-aparaat Cassini-Huygens mõõdaaeglemisi planeedist Veenus, enne kui siirdus pikale teekonnale Saturni poole?

- 1
- 2
- 3

Õige vastuse leidmiseks on teile abiks ka „TEA e-Entsüklopeedia“ multimeedia-

pank veebilehel www.ents.ee. Vastused saatke TEA Kirjastusse meili teel info@tea.ee või postiaadressil Liivalaia 28, Tallinn 10118. Õigesti vastanute vahel loositakse välja kolm raamatut omal valikul TEA lasteraamatute varalaeka sarjast. Võitjate nimed avaldatakse TEA koduleheküljel www.tea.ee. Õige vastus maikuu küsimusele: Eiffeli torn valmis 1889. aastal.

TEA koolisõnastik aitab keelekarisid vältida

RUTH MÄGI,
sõnaraamatute peatoimetaja

Uue kooliaasta hakul on mõistlik oma sõnaraamatute riulis natuke ringi vaadata, selgitada välja, mis on olemas ja mis puudu. Ikka selleks, et uuele kooliaastale julgelt vastu minna. Küllap on keeleõppija riulis väiksemaid ja suuremaid sõnastikke, üks- ja kakskeelseid, ja võimalik, et puudu on just koolisõnastik.

TEA Kirjastus on välja andnud terve koolisõnastike sarja. Tegu on spetsiaalselt koolilapse jaoks koostatud sarjaga, mis on mõeldud tavakooli õpilasele alates põhikooli algusest kuni gümnaasiumini, kas koolis või kodus kasutamiseks.

Koolisõnastike kasutajasõbralik ülesehitus

TEA koolisõnastikud on kahevärvitrükkis, et õpilane leiaks tähtsamat, nagu märksõna, sellega seonduvat väljendit ja keelekommentaari kergesti üles. Sõnavara maht on ca 15 000 märksõna iga koolisõnastiku kohta, mis peaks katma tavakoolis õpitava sõnavara mahu. Lisaks on toimetust vastavat sõnavara koolis testitud, et saada õpetajatelt tagasisidet sõna õige käsitlemise kohta sõnastikus.

Sõnaartiklis on alati toodud sõna grammatiline info, põhitähendused ning rohked kasutusnäited, väljendid jms. Võimalikke keelekarisid – olgu need seotud grammatikaga või sõnakasutusega – käsitlevad keelekommentaari. Need on keeleõppijale vajalikud märkused selleks, et õppida keelt õigesti ja veatult kasutama.

Igas koolisõnastikus on lisaosana ära toodud ka vastava keele lühigrammatika. Lisaosade järel on temaatiline piltisõnastiku osa, kus on pilt-sõna põhimõttel avatud sellised teemad, nagu maja, kool, värvid, pere, kehaosad jms.

Koolisõnastiku vahel on ka CD-ROM, mille sisu vastab täpselt raamatule, kuid kus on võimalik sõnariikide vahel hüperlinkidega liikuda ning see-

TEA koolisõnastike sarjas on ilmunud üheksa raamatut: Inglise-eesti, Eesti-inglise, Inglise-vene, Vene-eesti, Prantsuse-eesti, Saksa-eesti, Eesti-saksa ja Eesti keele koolisõnastik ning Koolivõõrsõnastik. Hetkel on toimetamisjärgus Eesti-vene koolisõnastik ja Eesti-prantsuse koolisõnastik.

läbi tervest sõnariikidest või ka teemast paremat ülevaadet saada.

Eesti keele koolisõnastik

Eesti keele õppimisel on abiks teineteist täiendavad Eesti keele koolisõnastik ning Koolivõõrsõnastik. Eesti keele koolisõnastik on ainulaadne kombinatsioon õigekeelsuslikust ja seletavast sõnaraamatust, mis toetab ühekorraga nii sõna vormide kui ka tähenduse õppimist. Vormide esitus on ülevaatlik, loobutud on tüübinumbritest. Probleemsete (veaohlike) sõnavormide kasutamist on selgitatud näitelausete abil ja nende kaudu harjub õppija neid ka ise õigesti kasutama. Vanemate ja tänapäeva koolilapsele ehk võõramate mõistete paremaks avamiseks oleme kasutanud ka illustreerimisi. Näiteks ei pruugi pelk seletus sõnade kaelkõrgud, kahv, märss jne puhul olla piisav, ent vastav illustreerimine loob vähemalt ettekujutuse mainitud esemeist.

Eesti keele koolisõnastik paneb suurt rõhku sõnamoodustusele ja lauseõpetusele. Sõnade liitumise kohta on toodud ohtrasti näiteid. Igas sõnaartiklis on näitelausete koostatud nii, et need ennetaksid lausestuse probleeme ning

teksid süntaksi õpetamise lihtsamaks.

Eesti keele koolisõnastiku lisaosa üheks tugisambaks on „Eesti õigekirja reeglid“.

Koolivõõrsõnastik

Et Eesti keele koolisõnastikus on käsitatud vaid eesti keele omasõnavara, siis võõrsõnad on koondatud eraldi raamatusse, Koolivõõrsõnastikku. Sõnade käsitluspõhimõtted on samad mis Eesti keele koolisõnastikus. Need kaks koolisõnastikku täiendavad teineteist hästi ning ongi mõeldud koos kasutamiseks.

TEA koolisõnastiku sisekaanel on põhjalik sõnastiku kasutusjuhend. See on koostatud metoodiliseks abimeheks õpetajale, kes keeleõppe alguses peab teinekord õpilast sõnaraamatu kasutamisel juhendama, ja juba kogenumale õpilasele, kes soovib sõnaraamatus tulemuslikult orienteeruda.

Koolisõnastik kui sõnastiku tüüp ei tähenda vähe sõnu ja keskmisest lahjemat materjalikäsitlust. Koolisõnastik tähendab pigem suurt tuge ja abi koolitööde tegemiseks, selget õpilasepärast sõnade tähenduse avamist ning orienteeritust tulemuslikule keeleõppele.

Uued õppekomplektid koolidele

HELEN TALALAEV
õppematerjalide projektijuht

Mullu sügisel hakkasid TEA Kirjastusel ilmuma põhikoolile ja gümnaasiumile mõeldud uued inglise keele õppematerjalide sarjad „Wow!“, „Key English“ ja „In Touch“, mis valmivad Eesti, Briti ja Soome autorite ühistööna. Kõigepealt said valmis uued õppekomplektid 3., 7. ja 10. klassile ning juba augusti lõpus ilmusid järgmised komplektid: „Wow! 4“ 4. klassile, „Key English 8“ 8. klassile ja „In Touch 3“ ja „In Touch 4“ 11. klassile. Uued õppematerjalid toovad inglise keele õppesse põnevust ja elevust ning muudavad õppimise senisest vaheldusrikkamaks ja huvitavamaks.

Uuel ajal on vaja teistmoodi õppekomplekte

Kahtlemata on tegemist igas mõttes uude õppekomplektidega. Õppematerjale kokku pannes on autorid lähtu-

nud põhikooli ja gümnaasiumi riiklikust õppekavast, aga ka Euroopa keeleõppe raamdokumendist. Samas on õppematerjalide koostamisel silmas peetud iseäranis Eesti keeleõppijat: Eestit on eraldi käsitatud ning suurt tähelepanu pööratud just sellistele raskustele, mis võivad tekkida eestlasest inglise keele õppijal.

Autorid on pidanud väga oluliseks lähtuda õppijate individuaalsetest võmetest ja vajadustest. Altklassides luuakse mängulise õppematerjali abil keeleõppesse positiivne suhtumine, et järgmistes kooliastmetes jätkuks tõsisem töö hea eelhäälestusega.

Õpilase vajadused esikohale

Uutes materjalides saab täiesti uue tähenduse diferentseeritud õpe: põhikoolile mõeldud komplektid sisaldavad enam tuge vajavale õpilasele mõeldud töövihikut. Õpikutes on mitmesugust lisamaterjali, mida saab kasutada kiiremini edasi jõudvate õpilaste arengu

toetamiseks. Koos õpikuga saavad õpilased ka interaktiivse CD-ROM-i, mis muudab kodus ja koolis tehtava iseseisva töö tõhusaks.

Õpetajasõbralik materjal on suureks toeks õpetajale

Autorid on pööranud palju tähelepanu sellele, et õpetaja tööd vähem aega nõudvaks muuta. Kõik õpetajaraamatud sisaldavad mängu, töölehti, rollimänge, ristsõnu, grammatikareeglitega paljundusmaterjali ja metoodilisi juhiseid õppekomplekti kasutamiseks. Igas komplektis on kõikide osaoskuste omandamist kontrollivad testid, mis on trükitud hõlpsasti paljundatavate töölehtedena.

Kirjastus soovib omalt poolt õpetajatele igakülgset tuge pakkuda ning on valmis huvilistele korraldama metoodilisi seminare. Lisainfo inglise keele õppematerjalide projektijuhilt Helen Talalaevalt telefonil 616 1010 või e-posti aadressil helen.talalaev@tea.ee.

Tantsupidu kui mitme nimega hea laps

KADRI VALNER

Sajandeid on eestlased ainuomase moel nii oma kui ka laenatud tantsu tantsinud. Vähemalt 75 aastat on Eestis peetud suuri tantsupidusid. Nii suuri, et nüüd on need kantud koos laulupidudega UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistusse. Samas sai alles nüüd kaante vahele tantsupidude lugu. Raamatus „75 aastat Eesti tantsupidusid“ leiab kirjelduse iga üldtantsupeo kohta. Sel suvel oli juba 18. tantsupidu. Milline oli aga esimene? Tegelikult võiks neid esimesi olla päris mitu.

Esimesed peod

Pool aastat tagasi küsiti Kanal 2 saates „Targem kui 5b“ esimese tantsupeo toimumise aega ja õigeks loeti aastaarv 1947. Selline oli pikka aega valitsenud nõukogudeaegne tõde tantsupidude ajaarvamisest, mida hiljem on siiski nihutatud aastasse 1934.

Üldlaulupeo Peakomisjon tegi otsuse korraldada esimese sõjajärgse laulupeo eelõhtul ka rahvakunstiõhtu üsna viimasel minutil – 1946. aasta detsembris. Sellest pidi saama suur tantsu-, muusika- ja võimlejad ühispidu. Lühikese aja jooksul muretseti rahvarõivad ja õpiti selgeks repertuaar: Kadrioru staadionil tuli esitusele 12 tantsu ja 15 laulu.

Peo üldjuhiks sai Ullo Toomi, kellest kujunes järgneva kahekümne aastaks tantsupidude eestvedaja. Tema oligi ainuke sõjaeelsest tantsuliikumise peajuhtidest, kes veel tegusana Tallinnas töötas. Ernst Ildla oli emigreerunud Rootsi, Anna Raudkats lahkunud 1944. aasta märtsipommitamise järel Kuressaarde, kus õpetas koolis rahvatantsu ja kehalist kasvatus.

Sellest korrast alates on laulu- ja tantsupeod pea alati toimunud koos, ka nende korraldamine on käinud ühiselt. Tantsijate pidu kolis Kadrioru staadionilt Lauluväljakule ja sealt 1955. aastal edasi tänasele Kalevi keskstaadionile. Ja siis otsustati teha muudatus. 1963. aastal toimus eraldi ENSV I tantsupidu.

Ullo Toomi kirjutas 1962. aastal ajakirjas Kultuur ja Elu, et muutust oli vaja, sest senine nimetus rahvakunstiõhtu sisaldas endas märksa laimat mõistet kui see, mida pidudel esitati: „Peale

Foto raamatust.

vaimse loomingu – rahvajuttude, rahvalaulude, kõnekäändude, mõistatuste – kuuluvad siia ka iluasjad, ehted, söögi- ja tööriistad. Muidugi ka rahvatants, rahvarõivad ja tantsu saatemuusika rahvapillidel... Kuid aasta-aastalt selgus ka, et mitte kõik pakutav pole võrdelt huvitav ega pääse küllaldaselt mõjule.”

See pidu oli viimane, kus osales Anna Raudkats. Teda paluti tantsupidude kroonitantsu „Tuljak“ aujuhiks.

1963. aasta esimesele peole ei järgnenud teist ega kolmandat. Juba 1965. aastal kandis laulupeo paariline taas rahvakunstiõhtu nimetust, muutudes 1970. aastal rahvatantsupeoks.

Uued tuuled

1990. aasta tõi uued tuuled ka laulu- ja tantsupeole. Esimest korda üle 60 aasta toimusid need sinimustvalgete rahvlippude all, ehkki Eesti Vabariiki ei olnud veel juriidiliselt olemas. Tantsupeo järel andis 20 aastat pidude eesotsas

olnud Heino Aassalu järje üle Mait Agule. Peo eel taastati aga laulupeo ajalooline numeratsioon, mida nõukogude võimu aastail ei kasutatud. Tantsupidusid hakati järjestama, arvestades esimese peona 1934. aasta I Eesti mängu, mil rahvatantsijad esinesid kõrvuti sportlastega. Nii toimuski 1990. aastal XXI üldlaulupeo ja XIV üldtantsupidu ja need numbrid on tänaseks kantud nii Eesti Entsüklopeediasse kui ka teistes teatmeteostes.

Alguses oli spordipäev...

1932. aastal tekkis Eesti Spordi Keskkliidul mõte korraldada üleriiklik spordipäev korvamaks Eesti võistkonna eemalejäämist Los Angelese olümpiamängudest ning ettevalmistuseks Berliini olümpiamängudeks. Esialgu kavatseti pidada mängud 1933. aastal, samal suvel, kui toimus laulupeo. Kuna lauljatega konkureerida siiski ei tahetud, lükati need aasta võrra edasi. Ühtlasi täiendati esialgset võimlemispeo osa ja

Põhjamaade eeskujul kaasati rahvatantsijad.

Tolleks ajaks oli 1919. aastal loodud Ülemaalisel Eesti Noorsoo Ühendusel (ÜENÜ) üle Eesti umbes 250 osakonda, kus tegeldi teatritegemise, sportimise ning esperanto keele õppimise kõrval ka koorilaulu ja rahvatantsuga.

Mängude kulminatsiooniks kujunes etteplaanitult 17. juunil toimunud võimlemispidu, kus pealtvaatajaid täis tribüünide ees esinesid nais- ja meesvõimlejad järel ka rahvatantsijad, kelle esinemise lõpetas Tuljak, mida ainsa tantsuna on tantsitud sealt alates tänini kõigil pidudel.

Heal lapsel mitu nime

Tegelikult saaks tantsupidude algust veelgi varasemasse aega sättida. Nimelt korraldas ÜENÜ juba 1926. aasta juunis I Omakultuuri õhtu, mille toimet harrastusrahvatantsu arengule saaks võrrelda esimese laulupeo mõjuga eesti koorikultuurile.

Selle õhtu rahvatantsu esinemise eestvedajaina töötasid Voldemar Ingermann ja Anna Raudkats. Nende ülesanne oli repertuaari ettevalmistamine ja juhendajate koolitamine. Valmisid tantsukirjeldused, fotod tantsupoosidest ja õppefilm. Õhtu lavastas Leo Kalmet, osales 1332 pidulist, nende seas 588 rahvatantsijat Eestist ning 72 Taanist, Leedust ja Rootsi. Eestlaste esinemist saatis kümneliikmeline viiuldajate ansambel, tantsu oli kavas 13.

Kuigi seda õhtut ei ole tänase tantsupidude traditsiooni hulka arvatud, kannab ta ehk enamgi tantsupeole iseloomulikke tunnuseid kui tänases numeratsioonis esimeseks tantsupeoks peetud kaheksa aastat hilisemad I Eesti mängud.

Ilmselt tuleb täna lihtsalt tõdeda, et heal lapsel on mitu nime ja mitu sünniaega.

75 aastat Eesti tantsupidusid
autorite kollektiiv
köva köide
346 lk

Kambavaimust kollektiivse alateadvuseni

JUHAN HABICHT

Keerulistest autorinimedest hoolimata on selle raamatu tegija siiski Trubetsky – ja parem ongi, sest võib karta, et kusagilt kaugevalt vaadatuna tunduks Eesti kunagine punk-skene üsna olematuna. Äratuntavalt Trubetsky nende jaoks, kes on tutvunud tema „Anarhistidega“, sest ülesehitus on üsna sarnane. Ehk siis kohati ülim üksikasjalikkus, mis siiski ei haara päris kõike ja kõiki. Dokumentaalteos, mis just nagu ainult tsitaatidest koosnekski, kuid ometi jutustab eeskätt autori enda ja tema tutvusringkonna lugu. Kindlasti on seda raamatut tore le-

hitseda neil, kes ise tollasel skenel osalesid – meenutada, kui noored ja ilusad sai oldud. Küllap ka neil, kes tahaksid praegu nooruse õhinaga bändi tegema hakata – selgub, et mõnigi praegune suurte lavade tegija alustas veelgi tühjemalt kohalt. Ja ma isegi ei tea, mida soovitada neile, kes elasid küll samal ajal, kuid piilusid „Moskva“-esise või „Varblase“ harja ja haaknoeltega seltskonda pelguse või põlgusega. Ehk oleks neilgi viimane aeg teada saada, millest nad ilma jäid.

Neil, kes astusid ellu 80ndatel ja püüdsid seejuures natukenegi loovust ilmutada, oli täpselt kaks teed: komso moliks või punkariks. Kolmanda tee otsijad neelas võim alla või neutraliseeris.

Punkariks olemine garanteeris pahanused riigivõimuga, aga andis samas mingi ühtekuuluvustunde, millele toetuda. Ehk tasub muusika kõrval meenutada ka Trubetsky & Co jutuloomingu. Neis väljendus nooruslik seiklusihalus; kui tegelikuses oli piir ees kinni. Juttudes, nagu ka lauludes, võis liikuda ka kosmose avarusse või ajateljel kuhu iganes – aga alati oli neis juttudes ka vaenlase kuju, mõni veteran-vanake, pidevalt purjus, ent ometi kõigile seletamas, kuidas asjad peaksid olema.

Raamat jätab võimaluse järjeks, katkedes enam-vähem sealt, kus ühine vaenlane kadus ja seni ühtne skene hakkas muusikas – kuid mitte ainult – erinevaid teid leidma. Miks ma aga jär-

jele mõtlema hakkasin: ühest küljest ei sobiks sellise dokumentaalse stiili puhul sündmustest ette rutata, aga – mõnda neist kunagistest toredatest ja andekatest noortest ei ole praegu enam meie keskel. Nii et mõne nime juures ma vajun mõttesse ja langetan pea, aga iga lugeja ei tea ju.

Anarhia ENSV-s. Eesti punk
Tony Blackplait & Cat Bloomfield
köva köide
391 lk

ilmunud

Säästlikult ja suupäraselt

Maire Suitsu
köva köide
400 lk

Telekokk ja palju- de hinnatud koka- raamatute autor Maire Suitsu on oma uue raamatuga võtnud tõestada, et sissetulekute vähenemine ei pea sugugi tähendama üksluist toidulauda. Autor annab häid soovitusi, mida tasub osta kaubanduskassuse toiduosakonnast või mida turult. Lugeja saab õpetust, kuidas teha leiba ja saia, värsket pastat ja pelmeene, pasteti ja majoneesi, jäätist ja jogurtit ja palju muudki. Raamatus on ligi tuhat toidu- retsepti, milles säästlikkus ei varjuta vähemalgi määral roa maitsvust või tervislikkust.

Maitsetaimed

Aive Luigela
köva köide
208 lk

Aive Luigela, Kodutohtri ja Terviselehe kauaaegse kaasautori uus raamat räägib maitsetaimede rollist inimese elus ja mõjust meie tervisele. Huviline leiab siit palju nõuandeid maitsetaimede kasvatamiseks. Põhjalikumalt on kirjutatud 31 maitsetaimest. Autor kirjeldab ka oma kogemusi aiapidajana – kuidas neid taimi meie oludes kasvatada, hooldada ja tarvitada. Ja lõpuks paotab autor ukse ka oma kööki, et jagada läbiproovitud toiduretsepte, kus maitsetaimed on aukohal.

Vähi vastu. Uus eluviis

David Servan- Schreiber
tõlkinud
Mart Paberit
köva köide
352 lk

Arst ja teadlane David Servan-Schreiber on selle raamatu kirjutanud vähi haigestunud inimestele, et nad võiksid saada tänapäeva teadusele vastavat, kuid tavainimese jaoks arusaadavas keeles teavet, milles seisneb nende haigus ja kuidas nad ise saaksid kõige paremini oma tervenemisele kaasa aidata. Kuna uurimused näitavad, et vastuvõtlikkus vähile ei ole määratud mitte ainult geenide, vaid ka eluviisiga, siis on see väärt lugemismaterjal ka tervetele inimestele.

Kõik ehitamisest koduõuel

150 projekti
lehtlatest
jalgteedeni
tõlkinud

Georg Samuel,
pehme köide, 502 lk

See mahukas ja rikkalikult illustreeritud raamat sisaldab kõike, mida on vaja ühe mugava ja kauni koduõue kavandamiseks ja rajamiseks – põrandate ja terrasside ehitamisest kuni veranda või varjualuse loomiseni. Raamat algab peatükiga, mis sisaldab teavet toodete valimise ja ehitusjooniste koostamise kohta. Põhitehnoloogiate peatükis saate teada, kuidas käsitseda väljas kasutatavaid leinumaid ehitusmaterjale. Suure osa raamatust moodustavad ehitamise kavandid koos juhendite ning illustreerivate fotode ja joonistega.

ilmunud

Kohupiimavärv ja savikrohv

René Pere

96 lk

köva köide

Praktiline raamat poppidest remondi- materjalidest. Kohupiimavärv ja savikrohv on tervislikud ja keskkonnasõbralikud ning nendega saab viimistleda nii vanu kui ka uusi maju. Autor tutvustab põhjalikumalt kohupiimavärvi ja savikrohvi kasutamist kodus. Ära on toodud kohupiimavärvi erinevad retseptid, õpetused soovitud värvitooni saamiseks, aga ka võimalikud vead ja hilisemad probleemid värvitud pinnaga. Mitu peret jagavad oma kogemusi kodu remontimisest ökomaterjalidega. Arvukad fotod näitavad kohupiimavärvi ja savikrohvi sobivust mitmes stiilis interjööridesse.

Minu öde Madonna

Christopher Ciccone,

Wendy Leigh

tõlkinud

Karin Suursalu

336 lk

pehme köide

Madonna venna Christopher Ciccone raamat „Minu öde Madonna“ on mahlakas ma-ei-saa-seda-käest-pana-lugu. Nii mõnigi fakt, mida arvame Madonnast teadvat, saab selles raamatus uue tähenduse. Christopheri poolt kirjapandud lugu näitab tema legendaarset öde mõneti hämmastavas peegelpildis. Christopheri tavatud mälestused põhinevad tema neljakümne seitsme aasta pikkusel kogemusel, mil ta kasvas ja töötas koos meie aja meelelahutusmaailma ühe intrigeerivama ja skandaalsema naisega. Kas Madonna on eraelus sama glamuurne kui laval?

Metsa maitseed

Pille Enden

132 lk

köva köide

Mets pakub oma rohkeid ande aastaring-selt. Tore, kui metsas värskes õhus jalutamise tulemusena satub ka toidulauale midagi maitsvat ja tervislikku. Raamatust leiata poolsada (55) värskete metsa-

andidega valmistatud rooga ja hoidist, mis lisaks maitseelamustele kindlustavad meid rohketes vitamiinide ja mineraalainetega. Road on jaotatud aastaaegade kaupa peatükkidesse, iga peatüki eel ülevaade, missuguseid ande sel aastajal metsast leida võib, kuidas neid kasutada ja mis neis kasulikku leidub. Samuti vihjeid, kust neid leida. Kes ise metsa ei satu, võib metsaande hankida turult või asendada aiasaaduste ja kultuurviljadega.

Ökokunst. Loovtegevused eelkooliallastele

Mai Sein-Garcia

192 lk

köva köide

Raamatust leiata 35 loovtegevust 1-6-aastastele lastele. Käsi- ja jalgtegevused on jaotatud osadeks vastavalt keskkondadele, kus laps viib: oma tuba, ema töötuba, isa töötuba, köök, vanavanemate juures, mets, lasteaed. Iga keskkonda iseloomustab teatud materjal. Ökokunst on raamatus lahti mõtestatud eelkõige kasutatud materjalide kaudu, mis on taaskasutatavad, leitud otse loodusest või tootmistehnoloogiga poolest keskkonnasäästlikud. Käsi- ja jalgtegevused on üheks oluliseks märksõnaks on rõõm koos tegutsemisest.

Kui koolis on halb

Mare Leino

88 lk

köva köide

Silmaringi avardav raamat lapsevanemale, kelle pojalt või tütrele on koolis probleeme. Peategelane Madis pole kaugeltki õpetajate lemmik, teda peetakse hüperaktiivseks, võimatuks teismeliseks. Tallinna ülikooli sotsiaalpedagoogika õppejõud Mare Leino aga uurib, mida ütleksid sellise poisi kohta tuntud pedagoogid ja psühholoogid kogu maailmast. Raamat aitab lugejal oma kooliallast last paremini mõista, hinnata tema käitumist värskel pilguga. Nii õpetaja kui ka lapsevanem saavad ideid, kuidas „raskele lapsele“ koolikohustust meeldivamaks muuta.

Lastepere kokaraamat

Lia Virkus

170 lk

köva köide

Küllap kuulub küsimus „Mida me täna õhtuks sööme?“ iga lastega pere argipäeva. Väikestel inimestel on teadagi valiv maitse. Et vanematel oleks lihtsam lauda katta, on „Lastepere kokaraamat“ kogutud kolme põnnidega pere põhiretseptid. Lisaks mitme teise pere tervislikud ja lihtsad lemmikud. Raamat aitab mitmekesistada pere argimenüüd, ent mitte ainult. Koik toidupildid on rõõmsad ja lastekeskse. Rosin raamatus on viisteist lastepärast sünnipäevatorit.

Iga laps on teadlane

TIIT KÄNDLER

Lastele on Eestis kirjutatud palju väga häid raamatuid. Need räägivad kas muinasjutulistest asjadest või siis meid ümbritsevast elust ühes selle naeru ja nutuga. Nad räägivad meile maailmast ka luulelises keeles. Nad fantaseerivad ühes lapsega ja annavad lapsele ideid, mille üle mõelda. Kuid kummalisel kombel ei olnud meil raamatut, mis räägiks lastele teadusest. Räägiks sellest, kuidas maailm tegutseb ja toimib. Räägiks sellest, mis asi on energia, kuidas aru saada elektrist, mille pärast sajab vihma ja veel paljust muudest asjadest, mis meid ümbritsevad.

Raamat „Päikeselt näeb kaugemale“ püüab lihtsalt, mõistetavalt ja selgelt kõnelda maast ja ilmast, nii kuidas inimene sellest teaduse läbi on teada saanud.

Teadus on mäng mõtetega

Teadust ei maksa karta. Ega siis selleks, et uurida, mida on teadus saanud teada, ei pea õppima selgeks keerulist matemaatikat või tungima füüsika saladustesse. Ja ei pea ka arvama, et teadus on ilmtingimata midagi püha ja keerulist. Tegelikult ei ole teadmised kunagi pühad, sest need ju alailma muutuvad.

Tegelikult on ju iga laps omamoodi teadlane. Ta uurib uudishimulikult maailma oma ümber, esitab selle kohta küsimusi ja püüab välja mõelda vastuseid. Ning katsetab, et neid vastuseid leida. Nii teeb ka teadlane, kelle uudishimust kantuna tekivad maailma kohta küsimused, millele siis vastata püütakse. Ja vastuseid kontrollitakse katsetamise läbi. Lapse katsetusi kutsume me mänguks. Teadus on ka omamoodi mäng. Mäng oma mõtetega, mäng katsetega, mis neid mõtteid kas kinnitavad või siis ümber lükkavad.

Ükski küsimus pole lapsik

Kuid see raamat ei ole kirjutatud ainult lastele. See on kirjutatud ka nende vanematele, vanavanematele, headele tuttavatele. Sest maailma olemisest mõtlevad ju kõik, kuigi täiskasvanud ei pruugi seda endale selgelt tunnistada. Ükski küsimus ei ole lapsik. Seda näitab teaduse ajalugu veenvalt. Esmajärgul kõige lapsikumatele küsimustele vastuseid otsides on jõutud välja selleni, et meil on autod, telekad, mobiiltelefonid, internet ja mis kõik veel.

Veel enne, kui laps siia ilma sünnib, hakkab ta ümbritsevat uudistama. Mi-

Inimesel ja hiirel on ühised enamik geenidest. Sellepärast inimene näribki iga asja kallal. Kui inimesel oleks kas või mõni geen ühine õunapuuga, kannaks iga tema tegevus vilja.

Raamatu „Päikeselt näeb kaugemale“ illustreerimise autor on Eerik Kändler.

da aeg edasi, tema uudishimu üha kasvab ja tema küsimused maailma asjade kohta muutuvad üha asjalikumaks.

Kuidas asjad juhtuvad

Ja see on lihtsalt mõistetav. Et inimese aju ikka töötaks ega jääks kängu, peabki see esitama küsimusi ja püüdma neile vastuseid leida. Aju on inimesel vaja selleks, et asjad juhtuksid.

Et aga juhtuksid head asjad, selleks on vahva ja tulus mõelda vahel selle üle, kuidas siis asjad ikka juhtuvad.

Mõtelda, miks lumi on just selline lumine, miks vikerkaar on just nimelt kaar, miks liivateri on nii palju, miks inimene magab just nimelt öösel, kust tulid kassid ja koerad ja millest tehakse elektrit. Ning mõelda paljudele muudele asjadele.

Paljudele küsimustele ei olegi aga veel vastust ka kõige targematel inimestel. Ja võib-olla et mõnedele küsimustele ei leia inimene vastust kunagi. See aga ei tähenda, et vahel ei oleks vahva nende mõtelda.

Sellistest asjadest see raamat paja-

tabki. Neid lugusid kirjutada oli vahva, sest vahel on ka kõige tõsisemad asjad ikka väheke naljakad ka. Kui veidi vaevala näha ja see naljajupike üles leida.

Kui te seda raamatut loete, siis tehke seda ühes oma lastega. Inimest tuntake selle järgi, mida ta mõtleb, milliseid asju ta teeb ja toimetab. See raamat soovib, et lugeja, olgu siis laps või suur inimene, kasutaks oma mõistust selle raamatu lugemisel ja nende asjade üle mõtlemisel, millest siin juttu tuleb. Kui teame rohkem Päikese, liivateri, kohta, kassi ja koera kohta, siis teame enam ka enese kohta.

Raamat ilmub augustis.

Päikeselt näeb kaugemale

Tiit Kändler

illustreerinud

Eerik Kändler

112 lk, köva köide

Pojeng – koduaia tõeline ehe

ANU JÕESAAR

Keskmine Eesti aiasõber arvab, et pojenge on olemas kolme sorti: roosa, punane ja valge.

Seda suurem on meie üllatus Sulev Savisaare järjekordset raamatut avades: aiataark kirjeldab vähemalt 500 viimasel poolsajandil Eestis kasvatatud sorti ja lisab, et viimastel aastatel tuleb neile järjest uusi sorte peale.

Savisaare raamat sobib hästi algajale pojengihuvilisele huvi tekitamiseks selle ürgse taime vastu. Autor seletab lihtsas keeles pojengide kasvatamise nippe Eesti kliimas, tunnistades ausalt üles, et on ka ise mõne soovitus vastu

eksitud. Ka aitab ta lugejal sortide karussellil selget pead säilitada, pannes Eestis nähtud sortidele hindide viiepalisüsteemis.

Samal ajal on raamat heaks abiks kogunud kollektsionäärile, kes Savisaar ka ise vaieldamatult on. Siin leiab põhjalikumalt teavet Eesti pojengikogude kohta, kust on valdavalt pärit meie aedu seni kaunistanud sordid. Samuti kutsub autor huvilist kaasa pikemale retkele pojengiliikide tekkeloo juurde miljoneid aastaid tagasi.

Paljud lugejad ootasid raamatu ilmumist juba kevadel. Kaua tehtud, kaunikene – aasta algul jõudis Sulev Savisaareni mitmesugust värsket infot pojengimaailmast, mida ta ei mällanud

kaante vahele lisamata jätta. Veel enam – tänavu puhkes öide ka kaks esimest Eesti sorti! Seda enam on tegemist väärt teosega. Pealegi, septembri algus on täpselt õige aeg raamatu abiga pojenge paljundama asuda!

Pojeng
Sulev Savisaar
sari „Aia ehe“
176 lk
köva köide

Kilimanjaro rahvuspark Tansaania kanti maailmapärandi nimistusse 1987. aastal. Taamal paistval mäemassiivil, mis on tegelikult üks maailma suurimaid vulkaane, asub Aafrika kõrgeim punkt (5895 m).

Ainulaadne teejuht kultuuri- ja loodusaarete juurde

PRIIT PÕHJALA

„Maailmapärand. Erakordsete paikade täielik teejuht” on liialdamata kõige põhjalikum raamat, mis seni UNESCO maailmapärandi nimistusse kantud vaatamisväärsuste kohta ilmunud. Selle poolest ei ole raamat ainulaadne mitte ainult Eestis, vaid kogu maailmas.

Põhjalikkuse- ja täpsusetaotlus tegi „Maailmapärandi” eestindamisest põneva ja keerulise protsessi. Tekst oli juba tõlgitud, toimetatud ja küljendatudki, aga UNESCO spetsialistid töötasid hoolsasti ja saatsid peaaegu iga päev uut, täpsustatud informatsiooni, mis tuli samuti tõlkida, toimetada ja juba olemasolevasse teksti integreerida.

878 vaatamisväärsust

Maailmapärandi nimistu ei ole ju püsiv: pidevalt lisatakse sellesse uusi vaatamisväärsusi; selles juba nimetatud paigad muutuvad ja vahel ilmneb nende kohta varem teadmata ajaloolisi fakte. Aeg-ajalt arvatakse mõni paik nimistust ka välja. UNESCO peasekretäri Koichiro Matsuura sõnul teeb just nimekirja avatus sellest nii tundliku ja köitva instrumenti. Ja nõnda tunduski vahel, et see raamat ei saa küll kunagi valmis.

Lõpuks siiski sai. Paikasid, mida raamatus kirjeldatakse, on 878. Just nii

palju oli neid UNESCO maailmapärandi nimistusse kantud 2009. aasta märtsi seisuga. Ühete kaante vahele kokku panduna annavad need hoolikalt välja valitud kohad värvika ülevaate meie planeedi ajaloo põhitappidest, olulistest bioloogilistest ja ökoloogilistest protsessidest, Maa bioloogilistest ja kultuurilistest mitmekesisusest, loodusnähtustest, inimese loomengeniaalsusest ja suhetest loodusega, inimasustuse kujunemisest ja paljust muust. Kõikehõlmavuse ja mitmekülgsuse poolest võiks „Maailmapärandit” nimetada entsüklopeediliseks teoseks.

Päästekampaania tulemus

Ent kuidas raamatule aluseks olev maailmapärandi nimistu üldse loodi ja mida see endast täpsemalt kujutab? Koichiro Matsuura sõnadega: „Viiskümmend aastat tagasi ujutati Aswani kõrgpaisu ehitamise tõttu üle suur osa Niiluse orust, kus asusid paljud muistse Nubia aarded, sealhulgas Abu Simbeli templid. Teades, et ohustatud templid ja taiesed on midagi palju enam kui lihtsalt rahvusliku huvi ja uhkuse objektid, algatas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni haridus-, teadus- ja kultuuriorganisatsioon (UNESCO) esimese rahvusvahelise päästekampaania. Koondati raha ja asjatundjaid, et need monumendid lahti võtta ja uues asupaigas taastada. UNESCO üleskutse päästa maailma ühe rikkama ja vanema tsi-

vilisatsiooni tõeliselt silmapaistvad mälestised aitas kogu planeedi inimestel mõista kultuuripärandi kõrgeaaravat mõõdet. Nõnda triumfeeris tehnika eneoletamatu vägitegu; pealegi aitas see ülimalt edukas kampaania sillutada teed põhjapanevale arusaamale, mis tähendus on inimkonna ühisel pärandil, nagu rõhutab UNESCO koostatud ja selle liikmesriikide poolt 1972. aastal vastuvõetud „Maailma kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon”.

Selle, üldiselt „Maailmapärandi konventsioonina” tuntud rahvusvahelise lepingu on praeguseks ratifitseerinud 186 riiki ja kuulsasse maailmapärandi nimekirja kuulub nüüd 878 paika meie planeedi 145 riigis. Nimekirja on kantud maailma kõige kuulsamaid paiku nagu muistsete nabatealaste Petra linn Jordaania, legendaarne Ateena akropol, Austraalia Suur vallrahu, Peruu „inkade kadunud linn” Machu Picchu ja Tšiili Rapa Nui rahvusparki püütud teha nii lugejasõbralikuks ja hõlpsasti kä-

Mahukas ja mitmekülgne teos

Peale kuulsate paikade on nimekirjas ka palju vähem tuntud kohti, näiteks Kreeka Meteora kloostritega kroonitud kaljutipud ja „draakon”, kelle kodu on Indoneesia Komodo rahvuspark.

Niivõrd mahukas ja mitmekülgnes teoses orienteerumine ei ole muidugi naljaasi. Ometi on raamatut püütud teha nii lugejasõbralikuks ja hõlpsasti kä-

sitsetavaks kui võimalik. Lisaks kasutamisele leiab raamatust kaks tähestikregistrit; üks on koostatud riikide, teine maailmapärandi paikade järgi. Kõik maailmapärandi paigad on näidatud ka suurtel mandrikaartidel.

Kõik artiklid on üles ehitatud sarnase loogika põhjal ja koosnevad kaheksast osast: paiga ametlik nimevorm UNESCO järgi; selle asukoht (riik); asukohakaart; ajaskaala (näitab, millal paik UNESCO nimekirja kanti); värvikood (punane osutab, et tegu on kultuurimälestisega, roheline tähistab loodusemälestist, sinine aga kultuuri- ja loodusemälestist); lähtekriteeriumid (mis kriteeriumide alusel paik UNESCO nimekirja kanti); põhitekst (iga paiga põhikirjeldus); lisainformatsioon (huvitavaid üksikasjad).

Artiklid on järjestatud kronoloogiliselt, lähtudes aastaist, millal paigad maailmapärandi nimistusse lisati.

Maailmapärand
Erakordsete paikade täielik teejuht
tõlkinud
Matti Piirimaa
832 lk
pehme köide

Jaromili tragikoomiline noorus

PILLE KRUS

Milan Kundera pole eesti lugejale kaugeltki tundmatu autor, kuid seekord on vahelduseks võimalus tutvuda 80-aastase vanameistri ühe varasema teosega. Romaan „Elu on mujal” (esialgse pealkirjaga „Lüüriline iga”) ilmus 1973. aastal tšehhi keeles, kuid autor, kes elab alates 1975. aastast Prantsusmaal, on oma tšehhi keelsete teoste tõlke prantsuse keelde hoolikalt läbi vaadanud ja andnud loa neist otse tõlkida. Nii on ka eestikeelne tõlge valminud prantsuse keelse teksti põhjal.

Romaani tegevus toimub Tšehhos-

lovakkias Teise maailmasõja eel, ajal ja pärast seda. Lugu algab Jaromili sünniga (või lausa eostamisega) ja areneb koos selle õrnahingelise, kuid sealjuures äärmiselt ambitsioonika lapse ja hiljem noorukiga. Meisterlikud ja ühtlasi piinlikust tekitavad on kirjeldused sellest, kuidas laps ja nooruk Jaromil üritab meeletult silma paista, olla eriline, pälvida täiskasvanute heakskiitu.

Jaromil pole sealjuures kaugeltki üheülbaline tegelane, ta on kahtlemata andekas, sõnaosav (tema unistus on saada tunnustatud luuletajaks), nutikas ning oskab seda enda huvides ära kasutada. Tragikoomilised on ka noormehe püüded vabaneda oma heitliku ema lämmatavast armastusest (nagu paljud

poeedid enne teda) ja tõestada vastassoos silmis oma täiskasvanulikkust ja mehelikkust.

Kundera juba oskab lugejat kaasa haarata. Osava inimeste lahkajana jutustab ta ühtlasi empaatia ja põlgusega sellest, kuidas õilsahingelises ja andekas noormehe pääseb kommunistliku revolutsiooni tingimuses maksvusele egoistlik koletis, kelle teod otsustavad nii mõnegi inimsaatus. Autori situatsioonikirjeldused on nii halastamatud, et lugeja tunneb end paratamatult ebamugavalt.

„Elu on mujal” on lugu noorusest (lüürilisest east), mis on oma naiivsuse, idealismi ja innukusega ühtlasi võluv, kuid samas ohtlik. See on ka lugu ar-

mastusest (nagu Kundera puhul ikka), paraku selle väärastunud vormides (Jaromili äärmuslikkus armukadeduses pole isegi enam midagi koomilist). Ja natuke on see ka lugu ajaloost ja inimesest selle kütis.

Elu on mujal
Milan Kundera
tõlkinud Pille Krus
sarja kujundanud
Kristjan Mändmaa
375 lk
kõva köide

ilmunud

Bertrande
Ketlin Priilinn
kujundanud
Anna Lauk
192 lk

kõva köide
Lasteaiast kaob nelja-aastane tüdruk. Politsei jõuab järeldusele, et laps on tõenäoliselt roövitud, ehkki esmapilgul ei näi kellelgi säärase teo sooritamiseks piisavat motiivi olevat. Kadunud lapse ema Katerina üritab hirmule ja kurbusele vaatamata kuidagi edasi elada ja tervet mõistust säilitada. Samal ajal otsib noor süvenevast identiteedikriisis naispolitseinik Sofia vastust küsimusele, mis tüdrukuga tegelikult juhtus.

Roomlased ja roomlannad

Tore Janson
tõlkinud Allar
Sooneste
kujundanud
Anna Lauk
224 lk

kõva köide
Milline oli elu antiikajal? Millisena inimesed ise end toona nägid? Mille järele nad igatsesid, mida püüdsid vältida, mille üle uhkust tundsid, mida häbenesid? Pika perioodi jooksul, mil kestis Rooma riik (alates 200. aastaist eKr kuni 400. aastateni meie ajaarvamise järgi), muutus nii ühiskond kui ka selle olemusviisid paljuski. Juttu on mõjukatest meestest, ent ka värvika loomusega naistest, lastest ja orjadest.

Okultismi-klubi

Kersti Kivirüüt
sari „Tänapäeva noorsooromaan”
sarja
kujundanud
Evelin Kasikov
168 lk
pehme
lakkadega köide

„Taldrik rebis end Viktori sõrmede alt lahti ning libises äkilise hooga lava suunas. „Idioot! Miks sa nii tegid? Ma oleksin rabanduse saanud!” Veronikal oli ehmatuses nutt kurgus. „Ma ... ma ei teinud midagi ... ta ise läks ... ausõna.” kokutas samavõrd jahmunud Viktor.”

Noorteroomaan „Okultismiklubi” on inspireeritud Vana-Kuuste kandis aset leidvatest paranähtustest ning Kuuste Q-klubi ulmelistest seiklustest.

Teemaks on vabadus

Mihheil
Saakašvili
ja Raphaël
Glucksmann
tõlkinud
Mari Volens
kujundanud
Vilju Koskaru
144 lk

pehme köide
Raamatumõõtu intervjuu Gruusia presidendiga, kus jututeemad keerlevad ümber vabaduse mitmes mõistes. Kõneldakse nii 2008. aasta augustisündmustest, tema tõusmisest presidendiks, ametiaja jooksul läbi viidud reformidest ja külgivõrd ka varasemast elukäigust.

ilmunud

**Võitlustest
Esimeses
maailmasõjas
ja kindral
Kornilovi väes.
Päevaraamat**
**Juhan Tõrvand
köva köide, 144 lk**

Keerulise elusaatusega kindralmajor Juhan Tõrvand (1883–1942) oli pigem riigimees kui sõjaväelane, kes aastail 1920–1934 juhtis rahuaegse Eesti riigikaitseüsteemi ülesehitamist. Tema päevaraamat ei ole eriline üksnes seepärast, et teadaolevalt oli ta ainuke eestlasest ohvitser, kes Vene kodusõjas 1918. aastal Kornilovi sõjakäigu kaasa tegi; see on ainulaadne päevaraamat, mis sisaldab ühe 30-aastase ohvitseri arutlusi, mõtlemõlgutusi ja ülestähendusi Esimesest maailmasõjast, Vene revolutsioonist ja võitlusest Vene kodusõjas valgete väes ajal, mil vana maailm koos sajanditepikkuse monarhiaga äkki pragunema hakkas ja siis võimsa müürina kokku varises. Tõrvandit ei huvitanud esmajärjekorras lahingukirjeldused, vaid eelkõige inimene, ühiskond ja selles käärivad muutused. 10. raamat sarjast Aja Lood

**Soomus-
rongide
diviis
Vabadussõjas**
**1. osa: Punaväe
sissetungimine ja
väljatõrjumine;
2. osa:**
Võitlused piiridel
**Johannes Poopuu, Eduard Laaman
358 lk, köva köide**

Ühtede kaante vahele on põimitud 1. osa (ilmus 1923) – Eesti ajakirjaniku, ajaloolase ja ühiskonnategelase Eduard Laamani poolt koostatud raamatu uustrükk ja 2. osa (ilmus 1929), autorid J. Poopuu ja J. Andreller. See on lugu otsustavatest sündmustest Vabadussõja alguses, mil Punaarmee väljatõrjumisel Eestist mängisid kandvat rolli soomusrongid.

Saame ülevaate soomusrongidest ja nendega seotud väeosadest ja isikutest. Originaalteksti lausestust ja sõnavara on uustrükis tänapäeva lugeja huvides mõnevõrra kohendatud. Raamat on varustatud arvuka fotomaterjaliga.

Politseinikud lähevad Eesti Leegioni. Tartu 1943.

FOTO K. HINTZER, HERDERI INSTITUUT

ilmumas

**22. juuni 1941
Katastroofi
anatomia**
Mark Solonin
350 lk
köva köide

Tegemist on tõlkega vene ajaloolase Mark Solonini ülevaatlust käsitlevast Punaarmee kohta Teises maailmasõjas. Oma teoses lükkab autor ümber mitmeid nõukogude ajalookäsitluses üldlevinud seisukohti, nagu müüdid Vene sõjatehnika viletsast seisukorrast ja Wehrmachti tehnilisest üleolekust, Saksamaa „ootamatust“ kallaletungist ja Nõukogude ladviku sinisilmsusest, rääkimata faktide ilmselgest moonutamisest pikkade aastakümnete vältel. Hiljem avalikustatud arhiivimaterjalidele tuginedes (kuigi autor tunnustab, et senini on paljudele allikatele ligipääs piiratud) tõestab Solonin, et NSV Liidu relvajõudude salajane mobilisatsioon ja strateegiline hargnemine algasid enne, aga mitte pärast esimesi pauke piiril ning et jutt sõjatehnika vähesusest või amortiseerumisest ei vasta tõele. Solonin analüüsib veenvalt teisigi põhjuseid, miks Teine maailmasõda just niisuguste tulemustega lõppes, luues seega senisest sootuks erineva, uut alustel põhineva lähenemise tollele ajale.

Tiigid poris
Otto Carius
358 lk
köva köide

Teise maailmasõda

käsitlevad me-

muuarid, mis on

esmakordselt ilmu-

nud Saksamaal aastal 1960. Eesti-

keelne tõlge põhineb teose viimasel,

2007. aastal välja antud versioonil.

Tulevane tankiäss ja Tammelehtedega

Rüütliristi kavaler Otto Carius asus

noore mehena sõjameeste ritta vastu

isa tahtmist, olles ise alles äsja kooli

lõpetanud. Kuigi Carius hävitas tan-

kistina enam kui 150 vastase tanki,

jääb ta meenutustes iseenda rolli

suhtes tagasihoidlikuks.

Autor kirjeldab ladusalt, kuid samas

detailselt sõjasündmusi, nagu raske-

tankide ilmumine Saksa-Vene rinde

põhjalõiku (502. kompanii koosseisus),

Saksa armeedegrupi Nord 18.

armee taandumist Eestisse ja lahing-

gutegevust Narva jõe ja Sinimägede

piirkonnas 1944. aastal.

Oluline on märkida, et 1944. aasta

märtsis aitas Cariuse vaprus likvideerida

Punaarmee viimase katse Narva

soodest välja murda. Leningradi rinde

juhtkond otsustas edasised rünnaku-

katsed lõpetada ning asuda kaitsele.

MART LAAR

Vaadates 1939. aasta suvel Eestis võetud pilte, näeme neil rahuliku, rõõmsalt tulevikku vaatavat maad, kellel pole aimugi õudusest, mis peagi tema kohale laskub. 24. veebruaril 1939 iseseisvuspäevaparaadil peetud kõnes ütles president Konstantin Päts, et Eesti ainsaks sooviks on rahulikult elada ning sõdadest ja konfliktidest eemale jääda. Nii see tõesti oli.

Eesti mehed vales mundris

Paraku kulges ajalugu oma rada ning väikese Eesti soovid ei huvitanud kedagi. Eesti okupeerimine ning annekteerimine NSV Liidu poolt 1940. aastal tähendas ühtlasi seda, et sellest alates polnud Eesti meestel, kui üksikud hetked välja arvata, Teises maailmasõjas enam võimalik kanda oma armee mundrit. Kas vabatahtlikult või sunni- viisil tuli see asendada Saksa, Vene, Soome, Inglise või USA mundri või tunnusmärkidega. Kantud mundrile vaatamata oli enamik maailmasõjas võidelnud Eesti meeste soov, et sõda lõppeks Eesti vabaduse taastamisega.

Mõnel puhul oli see siht ühemõtteliselt selge, teistel juhtumitel tuli seda

rohkem varjata. Erinevates armees teenimine põhjustas ka seda, et sõja ajal olid eestlased mitmel korral sunnitud võitlema teiste eestlaste vastu. Lahinguväljal üksteisega kokku sattunud eestlastele oli vennatapusõda traagika.

**Aastatepikkune
vastupanu**

Eriti traagiliseks tegi sõja Eesti jaoks see, et kantud ohvritele vaatamata lõppes see ikkagi Eesti iseseisvuse hävitamisega. Vastupanu võõrale võimule jätkus aga ka pärast seda, kui lahingud Euroopas lõppesid. Eesti iseseisvust ei võideldud uuesti kätte veretult, ainult taasiseseisvumise viimane etapp möödus vereohvriteta. Kuigi Eestil õnnestus 1991. aastal iseseisvus taastada, lõppes Teine maailmasõda Eestile tegelikult alles 31. augustil 1994, mil Eesti pinnalt lahkus viimane sinna kutsumata tulnud võõras sõdur.

Selle päeva saabumise nimel olid oma elu andnud kümned tuhanded Eesti mehed ja naised. Raamat „Eesti sõdur II maailmasõjas“ on pühendatud nende mälestusele. Mahukas pildialbum sisaldab 1500 fotot ja illustratsiooni ning on eesti ja inglise keeles.

1500 foto ja illustratsiooniga mahukas fotoalbum on sisuline järg „Eesti

**Eesti
sõdurite
laulud
II maailma-
sõjas**

Plaadil on katkendid filmist „Inimesed sõdurisinelis“ ja 27 lugu, millest 8 on plaadistatud esmakordselt. Laule esitavad Põldsepp ja Pojad, Untsakad ja Lindpriid. Iga loo juures on väike selgitus selle tausta kohta. CD on saadaval ka eraldi.

**Eesti sõdur
II maailmasõjas**
Mart Laar
toimetaja
Lauri Suurmaa
köva köide, 544 lk

legionile”, mis annab peatükkide kaupa eesti ja inglise keeles ülevaate eesti meeste osalemisest Teise maailma eri leerides ja üksustes.

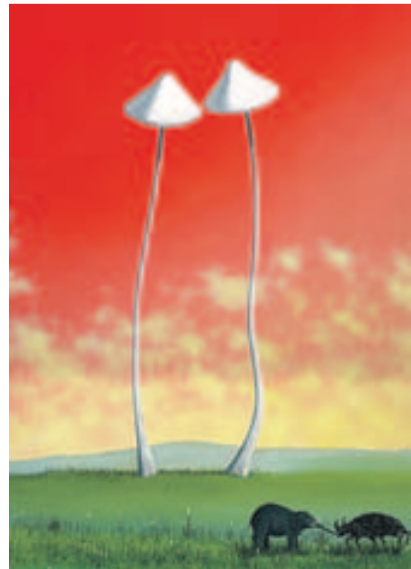
Kalendrid ja märkmikud

Navitrolla 2010. aasta seinakalender

Eesti Leegioni plakatite kalender 2010

Eesti kunstdisainiga märkmikud

Püramiidide dekodeerimine

KULDAR TRAKS

Giza Suur Püramiid ehk Cheopsi püramiid on inimesi hämmastanud juba antiikajast saati. Seitsmest antiikmaailma imest on see ainsana säilinud tänaseni. Ametliku ajalookäsitluse järgi ehitati see 26. eelkristliku sajandi keskpaiku umbes 20 aasta jooksul, kasutades vanaegiptlaste toonasi teadmisi mehaanikast ja geomeetriast, ning oli mõeldud vaarao Cheopsi (Hufu) hauamonumendiks.

Palju vastamata küsimusi

Ometi on meil rohkem küsimusi kui vastuseid. Lõplikku vastust pole leidnud seegi, kuidas toimetati mitu tonni kaaluvaid lubjakiviplokke püramiidi tippu. Enamasti on oletatud, et selleks kasutati ühte, kolossaalset kaldteed, mis viis otse Niiluse äärest püramiidi juurde ning mida ehitati järk-järgult kõrgemaks, või kaldteid, mis kulgesid siksakiliselt või spiraalselt mööda ehitise väliskülge.

Alles viimastel aastatel on arhitekt Jean-Pierre Houdin demonstreerinud kolmemõõtmelise arvutisimulatsiooniga võimalust, et kaldteed asusid püramiidi sisemuses. Need käigud peaksid olema siamaani alles ning nende avastamine võimaldaks vähemalt selles küsimuses selgust saada.

Ehitise mastaapsus ja konstruktsioonide täpsus ei lase siiski mitmetel inimestel uskuda, et see on ehitatud egiptoloogide kirjeldatud viisil või ots-

Tikali rahvusparkis Guatemalas asuvad ajavahemikus 200–800 pKr piirkonna üle valitsenud maiade linna Tikali varemed. Pildil on „Tempel I” ehk „Suure Jaaguari tempel”, mis ehitati 695. aasta paiku.

tarbel. Kiviplokid, millest raskeimad kaaluvad 70 tonni, on löigatud ja asetatud paika ülima täpsusega ning kogu ehitus on orienteeritud põhja-lõuna suunas täpseni kui mis tahes muu inimeste rajatis. Kui arvestada püramiidi valmistamiseks kulunud aega, pidi ehitustegevus toimuma uskumatu kiirusega.

Kuidas on see võimalik, kui ehitajate käsutuses olid vaid suhteliselt primitiivsed tööriistad? Võib-olla kasutasid nad siiski meile tundmatuid tööriistu ja

tehnoloogiaid. Kas ehitajad võisid näiteks tunda viisi, kuidas võita raskusjõudu ja panna kivirahne hõljuma? Nii vähemalt olevat 20. sajandi algul üks mees ihuüksi rajanud massiivsetest korallplokkidest terve palee.

Seosed Orioni tähtkujuni

John DeSalvo on Suure Püramiidi alternatiivsetele uuringutele pühendunud ühenduse direktor ning tema raamat annab ülevaate nii püramiidi ümbritse-

vatest legendidest, mida on jutustatud läbi aegade, kui ka värskeimatest hüpoteesidest ja saavutustest püramiidiuuringute valdkonnas. Peatatakse igas ruumis ja kambris ning kirjeldatakse neist leitud esemeid, nii vähe kui neid ka pole. Mis puutub otstarbesse, siis hargneb Suurest Püramiidist kaugele ulatuvaid seoseid: need viivad müütilisse Atlantisse, Vana Testamendi patriarhide juurde, aga ka surnuteriiki või teiste planeetidele ning lausa Orioni tähtkujuni.

Samuti on tähendusrikkaks peetud püramiidi ning selle kambrite proportsioone. Kas neis on kodeeritud pii väärtus ja muid geomeetrisi ja teaduslikke konstante? Või inimkonna ajaloo tähtsamate sündmuste daatumid? Püramiidi ehitusel kasutatud mõõtühiku, nn püramiidiküünra pikkuse väljaselgitamisest huvitus omal ajal koguni Isaac Newton, kes lootis, et saab nii vanakreeka allikatest teada Maa täpse ümbermõõdu.

Igal juhul on Giza Suur Püramiid salapärase rajatis, mis pole kahtlemata veel kõiki oma saladusi avaldanud.

Püramiidide dekodeerimine

John DeSalvo
tõlkinud
Margus Elings
192 lk
kõva köide

ilmunud

Silmaringi reisijuht. Prantsusmaa
tõlkinud Lore Listra
720 lk

Reisijuht aitab teil oma Prantsusmaareisi maksimaalselt nautida. Siit leiate nii asjatundjate soovitusi kui ka praktilist infot. Kokku 15 peatükis kirjeldatakse erinevate piirkondade tähtsamaid vaatamisväärsusi, rohkelt lisatud kaarte, fotosid ja jooniseid.

Silmaringi reisijuht. Suurbritannia
tõlkinud Olavi Teppan
720 lk

Avapeatükk annab ülevaate geograafiast, ajaloolisest ja kultuurilisest taustast, „London” ja Suurbritanniat piirkonniti käsitlevad kuus peatükki kirjeldavad kaartide ja illustatsioonide abil tähtsaid vaatamisväärsusi.

Silmaringi reisijuht. Tšehhi ja Slovakkia
tõlkinud Raivo Hool
448 lk

Muinasjutulosside, imekauni looduse ja tulise ööeluga Tšehhi- ja Slovakkia maal on pakkuda nii mõndagi. Mägismaad ja metsad on loodusturistide paradisi, kus on ohtrasti matkaradu, külad ja kuurortlinnad annavad turistust rahva ajaloolisest rikkusest.

ilmunud

Üks ja ainus vabadus

Jiddu Krishnamurti
tõlkinud Pille Runtal
320 lk
pehme köide

„Tõde on piiritu avarus,” ütleb Jiddu Krishnamurti. Kui tõde meid vabaks teeb – kust võiksime seda leida? Krishnamurti arvates ei leia me tõde ei ühiskonnast, institutsioonidest, religioonist ja dogmadest, ei üheltki gurult ega vaimselt autoriteedilt. Pole lootust leida tõde, toimides kellegi teise sõnade järgi, uskudes kellegi teise sõnu. Tõde ja vabaduse leiab üksnes enese tundmaõppimise kaudu. Raamatus viib Krishnamurti lugeja rännakule läbi igapäevamurede, kannatuste ja hirmu, armastuse ja seksi, elu mõtte ja isikliku arengu, otsides kõige tagant ilmingute tõelist olemust, tõde ja täiuslikku vabadust.

kordses raamatus kergitavad Esther ja Jerry Hicks saladusloori, mis ümbritseb külgetõmbeseadust. Väga selgesõnaliselt seletatakse, kuidas koondada oma energia jõukuse saavutamise suunas. Maailmas on igaühe jaoks kõike piisavalt. Teadvustage, et teil on võime ligi tõmmata, mida iganes ihaldate.

Julgus. Rõõm ohtlikust elust

OSHO
tõlkinud Hasso Krull ja Carolina Pihelgas
240 lk
pehme köide

Julgus ei tähenda seda, et hirmu polekski, ütleb Osho raamatus „Julgus. Rõõm ohtlikust elust”. Vastupidi, hirm on täiesti olemas, aga inimene julgeb hirmuga silmitsi seista. Selles raamatus antakse ülevaade, kust hirmud alguse saavad, kuidas oma hirme mõista ja kust leida julgust neile vastu astumiseks. Osho arvab, et elu ebakindlus ja muutlikkus tulevad inimesele hoopis kasuks – need peaksid meid rõõmustama. Meil pole vaja harjumuspärasest asjadest kinni hoida, vaid võtta ootamatuid olukordi seiklustena, süvendades sellega iseenda ja ümbritseva maailma mõistmist. „Julgus” sisaldab ka meditatsioonitehnikate kirjeldusi, mille Osho on loonud inimeste jaoks, kes tahavad oma hirmudega toime tulla.

Raha ja külgetõmbeseadus

Esther ja Jerry Hicks
tõlkinud Triinu Lõöve
288 lk
pehme köide

Kes on vaadanud filmi või lugenud raamatut „Saladus” ja usub, et tarvitseb vaid universumilt küsida ükskõik millist materiaalselt hüve ning külgetõmbeseadus toimetab selle otsemeid päralt. Loomulikult pole see nii lihtne. Kui soovid end ümbritsevat maailma muuta, on vaja esma- ja teisejärgulise muuta oma mõtteviisi. Selles era-

Lennukas seiklusromaan noorele lugejale

Joonas Orav
raamatu tõlkija

Eoin Colfer on eestlastele tõenäoliselt veel tundmatu, kuid mujal maailmas suurt edu saavutanud iiri kirjanik. Tema fantaasiaküllasteid noortele mõeldud seiklusraamatuid on võrreldud isegi J. K. Rowlingu loominguuga. E. Colferi uusim raamat, „Airman. Taevas sündinud poiss” on sarnaselt tema teostega jõudnud tõusta New York Timesi bestselleriks.

Peategelane Conor on tugev, vapper, arukas, lisaks veel osav vehkleja – nagu üks kangeline olema peab. Tavaliselt lõpevad sarnase ülesehitusega seiklusromaanid sellega, et peategelane päästab kangelaslikult oma elu kaalule pannes hädaohus oleva printsessi ning teenib sellega neiu armastuse. Selles kaasakiskuvalt põnevas raamatus aga toimub niisugune sündmuste käik juba raamatu esimestes peatükkides, mis jätab lugeja põnevile.

Raamatu tegevuse toimumise ajal, 19. sajandi Euroopas, pole lennumasinad veel leiutatud, kuid nendest juba unistatakse. Conor ja tema mentor Victor veedavad päevi kõikvõimalikke õhumasinad meisterdades, lootes ühel päeval valmis saada sellise, millega inimene ka tegelikult lennata suudaks. Nende plaan saab aga traagilise tagasi-

lga teismelise lugeja samastumist sajanditaguse põneva seikluslooga Euroopas illustreerib kujukalt Lauri Tuuliku loodud kaaneillustratsioon – vanamoeliste isemeis-terdatud tiibadega õhus hõljuv vägagi kaasaegne poiss.

löögi, kui Conor satub tunnistajaks kuninga ja tema nõuandja Victori mõrva. Conor lavastatakse süüdi ja heidetakse vanglasse, kust põgeneda oleks võimalik ainult lennates. Nii mõõduvarki Conori päevad vangikongi seintele lennumasinade jooniseid kritseldades. Kuudest saavad aastad ja lõpuks peab Conor oma revolutsioonilisi kavandeid usaldama...

Airman. Taevas sündinud poiss
Eoin Colfer
tõlkinud Joonas Orav
528 lk
pehme köide

Kuninglikult väärikas teos

AILI SAKS

Kuigi Jõgevamaa on Eesti maakondade hulgas suuruselt alles üheksandal kohal, ulatub ta Euroopa Liidu idapiirist Mandri-Eesti keskpunktini. Tema territooriumile mahub kolm üsna erilmelist piirkonda: seal on nii soolasid kui ka kõrgustikke ning oma osa mängib ka Euroopa suuruselt neljanda järve – Peipsi – hingus.

Ehkki iseseisva maakonnana on Jõgevamaa eksisteerinud ainult kuuskümmend aastat, on tänaste jõgevamaalaste ja nende eelkäijate panus Eesti aja- ja kultuurilukku ning majanduse arengusse olnud väga suur.

Maakonna tunnuslause on „Kuninglik väärikus, Kalevipoja jõud”. Oli ju Kalevipoeg eestlaste müütiline kuningas, Põltsamaa aastail 1570–1578 Liivimaa marionettkuninga hertsog Magnuse residents ning Laiuse aastail 1700–1701 Rootsi kuninga Karl XII talvekorter, kust juhiti kogu toonast Rootsimaad.

Jõgevamaal on sõlmitud Euroopa ajaloo tähtis rahuleping – Kärde rahu –, mis lõpetas 1656–1658 kestnud Vene-Rootsi sõja. Üht Jõgevamaa kolmest linnast – Põltsamaad – ongi vahel nimetatud kuningalinnaks, ent pikad veinitootmistraditsioonid ja rooside rohus on andnud põhjust kutsuda teda ka veini-ja roosilinnaks.

Jõgeval mõõdeti 17. jaanuaril 1940. aastal Eesti seni kehtiv külmarekord –43,5 °C. Seepärast kannab Jõgeva külmapealinna tiitlit. Peipsi järve ääres

Jõgeva vallas Laiusevälja külas asuvad legendaarse Laiuse ordulinnuse varemed. Linnust on esimest korda ajalooürikuis mainitud 1406. aastal.

FOTO RAAMATUST

asuvat Mustveed teatakse aga kirikute linnana – napi elanikkonnaga linnastegutseb neli kirikut ja üks palvela. Viimaste aastate areng on Mustveest teinud Peipsi pealinna.

Jõgeva maakonna esindusraamatut esitleti 29. juulil Kuremaa lossihoovis. Andres Tali kujundatud rohkete värvifotodega raamat annab ülevaate Jõgevamaa ajaloost, loodusest ning majandus-, haridus-, kultuuri- ja spordielust, samuti kõigest maakonna omavalitsustest – kolmest linnast ja kümnest vallast. Eraldi peatükk on pühendatud Jõ-

gevamaa seotusele Kalevipoja muistenditega. Raamatu lõpust leiab valiku maakonna eri piirkondadest pärit traditsioonilisi toiduretsepte.

Jõgevamaa
Kuninglik väärikus,
Kalevipoja jõud
272 lk
köva köide

ilmunud

Tallinna Püha Miikaeli klooster. Ehitus- ja uurimislugu

Jaan Tamm
84 lk
köva köide

Eestis on vähe selliseid hoonekomplekse, mille järjepidev kasutamine ületab 750 aastat. Üks selline on Tallinnas asuv Püha Miikaeli klooster, mida tänapäeval tuntakse Gustav Adolphi Gümnaasiumina, Issanda Muutmise kirikuna ja Täiskasvanute Gümnaasiumina. Kloostri esihooneks olnud Püha Ventseli kabeli ehitust alustati ilmselt 1219. aastal ning kloostrikompleksi rajamise algus- ja lõppaastaks peetakse 1249. aastat.

Sajandite jooksul on kloostriaegne hoonestus pea tundmatuseni muutunud, kohati on ümber ehitatud terveid hoonetiibu. Esimese korruse tasandil on ida-, põhja- ja läänetiivas küllaltki palju säilinud, täiesti uue kuju on saanud aga kirikust läänes paiknevad hooned, mis on rajatud kloostri tegutsemise lõppjärgus.

Üllataval kombel on üsna palju säilinud kunagise abtissimaja poolkeldrist ja teistest korrustest. Arvatust enam, kuigi õigeusu kirikuks muudetuna, on säilinud ka kunagine kloostrikirik. Siiani pole ühe suurima Tallinna all-linna hoonekompleksi ehitusajaloo, selle uurimise ja restaureerimise kohta monograafilist ülevaadet ilmunud. Ometi on viimasel paarikümnel aastal saadud uut

teavet nii mitmel pool kunagise kloostri territooriumil tehtud arheoloogilistel kaevamistel kui ka ehituskehandi enda uurimisel. Nüüd saab sellest lugeda Tallinna Raamatu sarjas ilmunud teosest.

Nüüdisaegse strateegia kujundajad. Machiavellist tuumaajastuni

1. köide
toimetanud Peter Paret
621 lk

Sõjanduskirjanduse hulgas on vähe raamatuid, mille maine nii akadeemilistes kui ka praktikute ringkondades oleks võrreldav käesoleva kogumikuga. Käsitledes nüüdisaegset strateegiat Machiavelli ajastuni külm sõja lõpuni, annavad oma valdkonna parimate asjatundjate kirjutatud 28 artiklit ülevaate sõjalise mõtte arengust.

Teose esmaväljaanne, mis ilmus 1943. aastal, kui Teises maailmasõjas peeti kõige karmimaid lahinguid, pani aluse tervele strateegiliste uuringute valdkonnale. Edward Mead Earle'i juhtimisel osalesid teose koostamisel Lääne sõjateaduse ja -ajaloo parimad esindajad, kes rasketele oludele vaatamata säilitasid neutraalsuse ja teadusliku lähenemise. Eesti keeles ilmutud teos kahes köites, tõlke aluseks on tänapäeva sõjandusstrateegia suurkuju Peter Paret'i toimetamisel 1986 ilmunud teine väljaanne. Esmatrukiga võrreldes on raamat oluliselt täienenenud ja sisaldab mitmeid uusi artikleid.

Pilk vanasse kaevu

TOOMAS PEIL

Mullu ilmus Peterburis Boris Bernsteini mälestusteraamat „Vana kaev”. Nüüd jõuab see sisukas, mitmekihiline ja tõeliselt vaikukas teos ka eesti lugejani.

Sündinud 1924. aastal Odessas, oli Boris Bernstein 1951. aastast seotud eesti kunsti ja kunstiharidusega. Ta oli Tallinna kunstikõrgkooli õppejõud, erudeeritud ja kõitev lektor, kes õpetas nägema fakte taga ajastut ja selle mõtelaadi, kunstikultuuri kui tervikut, milles toimib oma sisemine arenguloo-gika.

Bernsteini artiklid ja konverentsi-ettekanded on lisanud eesti kunstiteaduslikule mõttele teoreetilist kaalukust. Tema monograafiad mitmetest eesti kunstnikest on tutvustanud nende loomingut venekeelsele publikule.

„Vana kaev” heidab valgust ka kunstiteadlase varasemale elukäigule. Klaveriõpingud muusikakeskkoolis Odessas, sõja-aastad Siberis, pärastraatõja-aeg Punaarmee leitnandina Poolas. Ülikooliaastaist Leningradis meenutab autor lugupidamisega oma õppejõude, kes vaatamata ideoloogilisele survele suutsid anda head haridust.

Eestiga seotud lugedes kirjeldab Bernstein irooniaga Stalini-aegset absurdust toonases kunstistuudis ja Hruštšovi ning Brežnevi aegade üleilulidulist kunstibürokraatiat, tunnustades samas soojalt oma kolleegide ja mõttekaaslast.

Mälestused, mida lugeja „Vanast kaevust” ammutab, on ennekõike sisulised. Selle kohta ütleb autor ise oma eessõnas: „Praeguses meenutuskirjanduse tulvas jätkub küllaga häbituid pihtimusi – kõik müügilks! – ja teiste tagarääkimist. Ma arvan, et iga inimese elu on eelkõige ja suuri-maal määral tema enda päralt, ja kellegi pole õigust toppida oma nina sinna, kuhu pole palutud. Ei enda, veel vähem aga võõraste salaasjadega ei tohi kaubitseda. Siin on pihtimusi täpselt nii palju, kui on hädasti tarvis ning lubab mõõdutunne. Intiimset keelepeksu aga polegi. Kes sääraseid asju armastavad, võivad raamatu ilma lugemata kinni panna.”

Samas autor kahetseb: „Ma ei räägi kõigest, ah, kaugeltki mitte kõigest, kes seda vääraksid.” Ometi on aukartustäratav ka teose nimeregister – isikuid, keda kas või kordki mainitakse, on üle 700.

Eestis elas ja töötas „Vana kaevu” autor nelikümmend neli aastat. 1995. aastast elab Boris Bernstein USA-s Californias.

Vana Kaev
Boris Bernstein
448 lk
köva köide

Meenutused ja üllatused

Helga Nõu nimi jõudis enamiku eesti lugejateni küllap alles 1990. aastal, mil Eestis ilmusid kodusrükkidena ta romaanid „Paha poiss” ja „Tiiger, Tiiger”. Tõsi küll, ajalehtedes võis kohata Helga Nõu nime varemgi, kirjanikepaar Helga ja Enn Nõu alustasid aktiivset eesti elus osalemist kohe, kui see 1980–1990. aastate vahetusel võimalikuks sai. Nad on teinud suure töö seni varjatud eesti kirjanduse kojutoomisel. Oli ju nõukogude ajal väga vähestel juurdepääs tsensuuri valvatud väliseesti kirjandusele.

Tegelikult arvustati Helga Nõu esikromaani „Kass sööb rohtu” (1965) karmilt nõukogude eesti ajalehes „Noorte Hääl” juba 1965. aastal. Avalik kriitika raamatu kohta, mis kui keelatud kirjandus postiga Eestisse ei tulnud, andis lugejale varakult teada, et kirjanik Helga Nõu on olemas. Nõukogude süsteem oli veidralt absurdne.

Läänemeri lainetas akna taga üle ei saanud takistas raudne kardina Oma uues kodus nutsin kardina taga, meenutab kirjanik.

Helga Nõu uus raamat „Elu täis üllatusi” sisaldab nii meenutusi kui ka üllatusi. Nimelt on Helga Nõu jõudmas hetkeni, mil ületab kolmveerandsajandi künnise. Sel puhul on kirjastus Atlexil Kultuurkapitali toel valminud kaunis raamat, mis tutvustab kirjanikku uue ja ootamatuna. „Elu täis üllatusi” pole mälestusteraamat, kuid elulooraamatuks võiks teda tingimisi nimetada.

Helga Nõu uus raamat „Elu täis üllatusi” sisaldab nii meenutusi kui ka üllatusi.

Küsimisi: kas mäletad kas mäletad veel? Nägin end Pärnus Jalaka tänava õues kõik hall ja väike ma ise suur mu lapsepõlve kanapojad ammu supiks keedetud

Kirjanik vaatab käidud teele luuletuste ja maalide kaudu. Ka napsis vormis on Helga Nõu sageli ootamatult paradoksaalne, ta paremad kujundid on ootamatud ja okkalised, ta luulemina samas hillitsetud. Leht lehe haaval vahetuvad pilt ja tekst. Helga Nõu maale on olnud võimalus näha mitmel näitusel, usutavasti on ta värviküllased teo-

sed siiski paljudele uudiseks. Pildid väljendavad ainult üksikuid mõtteid elukangas või kampsunis, kirjutab Helga Nõu, kelle „Elu täis üllatusi” on kingitus nii autorile kui ka lugejatele.

Elu täis üllatusi

Helga Nõu 75
Maale ja mõtteid
1956–2009
Helga Nõu
160 lk, köva köide

